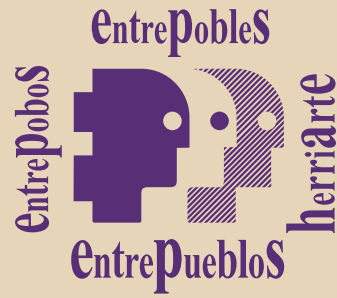

cooperació poble a poble

71

revista periòdica · juny 2019

L'APOSTA DEL FEMINISME PER UN NOU SENTIT COMÚ

LA VERITAT SOBRE EL CANVI CLIMÀTIC

CAS CHEVRON-TEXACO. SEGUEIX LA LLUITA CONTRA LA IMPUNITAT

SUMARI

- 3 L'aposta del feminisme per un nou sentit comú i vides dignes per a tots
- 5 XXXI Assemblea General. Exercici de democràcia participativa
- 7 La veritat sobre el canvi climàtic
- 9 El cas de Chevron-Texaco. Segueix la lluita contra la impunitat entre la ràbia i l'esperança

- 11 Entrevista a Miguel Stedile, de la direcció del MST: Brasil, el post-shock Bolsonaro
- 13 Programa de protecció de defensores i defensors a Mesoamèrica
- 15 Impressions de 13r Taller de Paradigmes emancipadors a Cuba
- 17 Qui sembla cures, recull canvis
- 18 Modernitats contrahegemòniques. Pluralisme jurídic i sistemes normatius indígenes contemporanis

◀ *Des dels feminismes s'està assenyalant també els efectes del reforçament de l'Estat autoritari que la sortida neoliberal necessita*

◀ *Quan un govern evadeix intencionadament la seva responsabilitat de protegir la ciutadania contra qualsevol mal i assegurar el futur de les properes generacions, incompleix el seu deure. El "contracte social" s'ha trencat i per això no només és el nostre dret, sinó també nostre deure moral eludir la inacció del govern i rebel·lar-nos per a defensar la vida*

◀ *La vida mateixa està amenaçada però per a una majoria no és sentit així, i integren les injustícies i la destrucció, emmascarades de progrés i desenvolupament com a norma i proposta de model desitjable*

EDITA
Entrepobles · Associació declarada
d'utilitat pública UP-78093-SD
DISSENY I MAQUETACIÓ
Esteva&Estêvão

DEPÒSIT LEGAL
B-21094-89
Entrepobles no s'identifica
necessàriament amb les opinions
expressades en aquest butlletí

FOTO DE COBERTA
Manifestació del 8 de març a Barcelona,
fotografia de Sira Escasans i Cardona
@siraesca. Publicada a La Directa

AJUDA'NS A INCORPORAR A ENTREPOBLES NOVES SÒCIES I SOCIS
ASSOCIA'T I COL-LABORA ACTIVAMENT Butlletí de subscripció en la contraportada

Necessitem el teu suport per créixer i seguir garantint la nostra acció solidària amb AUTONOMIA i INDEPENDÈNCIA

L'aposta del feminisme per un nou sentit comú i vides dignes per a tots

Justa Montero

Asamblea Feminista de Madrid

Vivim en una crisi estructural marcada per la necessitat del sistema de seguir amb el procés d'acumulació de capital. Una acumulació per desposseïció dels recursos naturals i dels socials, dels cossos i la riquesa que generem les dones amb el treball de cures, i desposseïció dels temps de vida i de drets

El feminisme s'enfronta a molts problemes concrets que fan insuportable la vida per a la majoria de les dones i, a la recerca del significat de la vida digna per a totes, apunta als problemes estructurals. Aquests tenen a veure amb com organitzar les nostres vides, com viure sense violències, com ens relacionem, què consumim, quins són els valors i aquest sentit comú que ens permetria parlar de vides dignes per a totes. Obliga per tant a veure com s'articula en aquest context el patriarcat amb el capitalisme racialitzat.

Avui es lliura una autèntica disputa per la sortida a la crisi. Les vagues de 2018 i 2019 són el testimoni del nou moment d'interpel·lació feminista que ja es venia forjant en l'última dècada: visibilitzar un potent feminisme en què milions de dones de tot el món ens sentim convocades per expressar el nostre cansament per la dimensió i les diferents formes en què el patriarcat s'expressa en les nostres vides.

Aquesta "nova onada feminista" té a veure amb la resposta a retallades de drets, dels drets sexuals i reproductius, a les violències masclistes, als molts efectes de la crisi en les nostres vides.

Les polítiques patriarcals, austericides, biocides i racistes segueixen aprofundint totes les desigualtats i jerarquies socials: les de gènere, sexe, classe, ètnia, nació, i suposen agressions als territoris i el progressiu esgotament i degradació dels béns naturals. Tenen un efecte devastador sobre les nostres vides. Per començar perquè reforcen la lògica econòmica i patriarcal de divisió sexual del treball.

Empitjora la desigualtat entre homes i dones, i també entre dones, en el treball assalariat; en

tornar a situar les dones com a gestores de les llars i les cures ens converteix en les primeres afectades per l'expulsió dels habitatges, per la pobresa energètica, per la privatització de la reproducció social. Una precarització que deriva, també, de la manca de recursos, de l'endeutament, però que va més enllà dels aspectes econòmics. Afecta el cos quan no s'han reconegut, per exemple, identitats no normatives, als nostres projectes i als horitzons vitals.

Per la sortida que donen a la crisi de les cures basada en la desresponsabilització de l'Estat i els homes, i per tant en la reprivatització del seu treball en el marc de les famílies, suposa un augment de la càrrega de treball de les dones i el deteriorament de les condicions de treball de les que els realitzen (des de les dones a les llars, les treballadores de la llar a les dels serveis socials).

Ens enfrontem així a l'anàlisi que des de l'economia feminista fa visible la interrelació de la producció i la reproducció social com a part del mateix procés econòmic, posant sobre la taula la necessitat d'un canvi de paradigma econòmic.

Des dels feminismes s'està assenyalant també els efectes del reforçament de l'Estat autoritari que la sortida neoliberal necessita. Per això assistim a una intensificació de l'Estat penal, al reforçament de la via punitivista com a resposta a les violències masclistes, a la retòrica "seguritària" davant de la inseguretat que el propi sistema genera. Requereix cada vegada més del disciplinament i moralització de la societat, de la sexualitat i els cossos de les dones, tornant així a establir la distinció entre les bones i males dones. I ja que

la seva sortida és clarament racista requereix CIEs i lleis d'estrangeria, murs i tanques que estableixen una altra cruel distinció entre les vides que els valen i de les que volen prescindir. La revolta contra això ha format part del sentit de la mobilització del 8M.

LA DIVERSITAT: UNA CLAU DE LA REVOLTA FEMINISTA

Un altre aspecte que explica l'actual transitar del feminisme és el procés pel qual es va armant el mapa dels conflictes que travessen les nostres vides. Això suposa entrar de ple en el debat sobre el sentit, polític i subjectiu, de la diversitat. Donar veu a la diversitat de les dones no s'inscriu en la lògica

d'adaptació al mercat en la seva recerca de nous nínxols de negoci, ni en constituir-nos en noves subjectes de consum com busca el neoliberalisme. Es tracta d'articular una proposta inclusiva de canvi de les condicions de vida del 99% de les dones,

La interseccionalitat sona a "paraulota" i tanmateix és una eina teòrica molt útil per entendre la dimensió transformadora de la diversitat de les dones. Assenyalava la relació entre les diverses maneres d'opressió, patriarcal, capitalista, colonial, les estructures socials en què es dona suport i les relacions de desigualtat i poder que generen, al que l'ecofeminisme afegeix la seva relació amb els processos d'explotació dels béns naturals i el medi ambient.

És el que permet parlar d'un feminisme anticapitalista i antiracista que lluita contra l'heteronormativitat, que no entén la diversitat com una suma d'identitats particulars, ni com una excusa per establir jerarquies d'opressions, sinó que intenta comprendre com operen aquestes jerarquies socials sobre les condicions materials de vida i la subjectivitat de les dones. La situació de les temporetes de la maduixa de Huelva, travessades per la seva condició de dones, treballadores, "migrants" i marroquines, víctimes de l'explotació, la violència sexual i el racisme, és un clar exemple.

Aquesta perspectiva parla d'un subjecte feminista inclusiu, d'una agenda feminista travessada pel reconeixement d'aquesta diversitat, de l'agència de les dones, de la seva capacitat per prendre la paraula i expressar. El contrari suposa mantenir una situació de privilegi en l'establiment de les necessitats, les reivindicacions i l'agenda feminista. I com assenyalava Chandra Mohanty, "situar-se en el privilegi és el que alimenta la incapacitat de veure a les que no el comparteixen"; contra aquest risc alerten les dones que el sistema exclou i criminalitza les que pateixen les noves formes d'explotació, les treballadores del sexe que estan organitzades, les dones racialitzades, les dones que decideixen posar-se el hijab o les persones trans.

La diversitat i la perspectiva interseccional és part del que està donant un significat global al feminisme i explica la profunditat de la contestació feminista, l'impacte social, polític i mediàtic del procés del 8 de març, de la seva mobilització, massiva i inclusiva.

Entrepobles Alacant

NOVES PRÀCTIQUES INTERNACIONALISTES FEMINISTES

Però aquesta "nova onada feminista" beu també d'un nou internacionalisme. Connectades per xarxes i trobades, la política del contagi ha ampliat els seus horitzons des dels feminismes locals. Tradueix en clau feminista la relació que el capital i el patriarcat estableix entre el Nord i el Sud global. Són les

cadena global de cures per les quals es transfereixen les cures de les dones del Sud a les seves famílies, a les dones del Nord i les seves. Són els efectes de les empreses extractivistes del Nord global per apropiarse de béns naturals i terres en països com els centreamericans, on assassinen feministes defensores de drets humans, de les seves terres i recursos, o les expulsen dels seus territoris i les obliguen a migrar; com succeeix amb les dones que fugen de les guerres que provoquen l'apropiació del Nord global dels seus béns naturals. Són les violències que assassinen i violen a dones, a les que traspassen fronteres en la tracta amb fins d'explotació sexual, dones que poden acabar tancades en un CIE sense que l'Estat els ofereixi cap protecció. I són les que pateixen la violència institucional que representa la negació d'asil a les dones que surten dels seus països per ser trans o lesbianes.

Aquest internacionalisme, teixit sobre pràctiques feministes transnacionals, no cau en les contínues trampes que des del poder transnacional tracten de justificar, en nom de la defensa dels drets de les dones, polítiques militaristes, invasions a països, polítiques antiimmigració i islamòfobes.

Són també pràctiques que sumen esforços per articular les resistències feministes a una extrema dreta que es presenta com a solució a la crisi, tractant d'imposar una sortida ultraliberal i ultrapatriarcal. Per això els intents de desqualificar i deslegitimar el feminisme i la seva resistència al projecte capitalista patriarcal seran al centre dels seus atacs.

Després de les vagues feministes, el feminisme està disputant l'hegemonia cultural, l'agenda i el discurs. Està articulant les reivindicacions més concretes, posant sobre la taula una proposta global, proposant un nou sentit comú que s'impugna el que regeix en la lògica patriarcal, racista, capitalista i neoliberal. Un nou sentit comú que necessitem desesperadament. 🧠

XXXI Assemblea

General.

Exercici de

democràcia

participativa

Carmen Sala Morcillo

i Montserrat Benito Soriano

Junta d'Entrepobles

En aquesta ocasió, la XXXI Assemblea General d'Entrepueblos-Entrepobos-Herriarte es va celebrar els dies 11 i 12 de maig al Museu Etnogràfic de Castella i Lleó. A més d'un acte de debat, de participació i de democràcia interna, va ser un lloc de trobada, cures i festa. El lema de la trobada va ser: "Revolucions quotidianes, petites i globals per defensar la vida"

Seguint amb el nostre compromís amb la transparència i el bon govern de les entitats socials, iniciem amb la presentació amb tots els detalls del Balanç Econòmic del 2018 i el Pressupost pel 2019. Els dos informes es van aprovar per unanimitat.

La memòria d'activitats del 2018 va resultar molt significativa. La informació sobre les dificultats de mantenir el número de persones associades ens va dur a portar la necessitat d'incrementar la base social, una font d'ingressos de fons propis. En relació amb la nostra feina vinculada a projectes de Cooperació i Educació, que es va ressaltar que al 2018 hi va haver un increment de projectes aprovats. Es van presentar diverses eines i estratègies de comunicació que han permès posar en marxa la nova web.

De forma coral es van presentar algunes de les més 390 activitats i/o campanyes (100 més que l'any passat) que durant el 2018 s'han realitzat a les diverses organitzacions territorials, estructurades a través dels nostres eixos interseccionals: Feminismes, Sobirania i Justícies.

Justa Montero, de l'Assemblea Feminista de Madrid, va obrir un dels dos espais del debat: *La revolució feminista, nou sentit comú per tenir vides dignes*. Durant la seva intervenció, va analitzar com, en el context neoliberal en què vivim, assistim a una articulació clara entre el patriarcat i el capitalisme racialitzat. Va parlar de les resistències. **Els feminismes estan articulant lluites des de les reivindicacions**

més concretes, posant sobre la taula una proposta global i proposant un nou sentit comú. Es tracta d'entendre i d'articular una proposta inclusiva de canvi de les condicions del 99% de les dones, i explica la profunditat social de la contestació feminista, la seva amplitud i transversalitat. La diversitat, la perspectiva interseccional i una visió internacionalista és el que està donant un significat global al feminisme. És el que permet parlar d'un feminisme anticapitalista i antiracista.

Amb Marta Pascual, d'Ecologistes en Acció, vam debatre sobre la *Rebel·lió per la vida davant d'una emergència climàtica i ecològica*. Ens va deixar un missatge clar: ens trobem davant d'una emergència climàtica sense precedents, que posa en qüestió la pròpia supervivència de la humanitat. **Després de dècades d'inacció del creixement de la depredació capitalista i patriarcal de tots els ecosistemes i béns naturals, avui el canvi climàtic ja està actuant com a multiplicador de les amenaces i vulnerabilitats de les poblacions desplaçades, la inseguretat alimentària, la desforestació, les inundacions, les sequeres, els desequilibris dels ecosistemes i tants altres factors, molts dels quals afecten principalment les dones i les nenes.** Mai s'havia posat tant de manifest el conflicte entre el capital i la vida.

Els dos espais van seguir amb tallers simultanis on la gent de les organitzacions territorials

d'Entrepobles vam debatre, interconnectar els dos temes i proposar idees i línies d'actuació per a Entrepobles.

Les persones que van participar al taller sobre **feminismes** tenien diversitat de mirades, unes molt vinculades a les organitzacions feministes, altres que treballaven amb perspectiva feminista des d'Entrepobles, i també persones vinculades a altres moviments socials. Es va debatre sobre la diversitat de situacions que es viuen als diversos territoris, la força de les massives mobilitzacions del 8 de març (iniciades el 2018 i ampliades durant el 2019). Es van identificar idees principals, força del nostre compromís feminista, on ja estem treballant l'enfocament internacionalista. També es va identificar la importància de promoure diàlegs intergeneracionals i més polítics, la denúncia cap a la situació de les emigrants i refugiades (fronteres físiques i simbòliques) i, finalment, es van compartir tots els materials amb els quals hem treballat i que poden recolzar els nostres activismes feministes.

En el taller sobre **l'emergència climàtica i ecològica** es va informar i discutir sobre els nous moviments sorgits en aquests últims mesos a nivell internacional, fent així un repàs de la incidència a nivell local en els territoris on hi som presents. Es va parlar més en concret de la convivència de formar part com Entrepobles de la plataforma *2020 Rebel·lió pel clima*, ja que és la única que està constituïda explícitament per les organitzacions, però, en altres iniciatives, l'activisme és a títol individual. Per altra banda, també es va parlar de la visió "deseurocentrada" que podíem aportar a aquests moviments des de la nostre experiència i aliances internacionalistes.

Al mateix temps, es va desenvolupar un tercer taller sobre **cures**. Amb la recent creació de la Comissió de Cures d'Entrepobles, es va valorar la importància de que aquest tema fos un aspecte transversal a tota l'Assemblea i que, a la vegada, se li dedicés un espai de formació. Es va practicar l'escolta activa i es va compartir la observació tant a l'escoltar com a ser escoltada. Una altra dinàmica va permetre compartir les necessitats i motivacions que havien dut a les participants el seu compromís amb Entrepobles. **Per últim, es van compartir algunes reflexions en relació a les necessitats de cuidar la manera de comunicar-nos, del reconeixement mutu i de repensar: quins impactes té la feina que realitzem en relació amb l'esforç individual i col·lectiu?**

Després de tota la intensitat dels nostres debats i tallers, va tenir lloc la festa i la diversió amb totes les actuacions musicals.

Paral·lelament a la nostra Assemblea General es va celebrar la "Peque Asamblea", dinamitzada pel grup Planeta Ped de Zamora, procés de treball del qual es va donar visibilitat al plenari final. Els petits i les petites van compartir tota la seva capacitat creativa a través del joc vivencial, manifestant els aprenentatges de respecte i compromís cap a les persones i el medi ambient.

Vam arribar a la clausura amb grans dosis d'alegria, compromís i satisfacció per la feina feta. Van ser moltes les emocions compartides. La rebuda que ens va brindar la nostra gent a Zamora deixa, com sempre, el llistó ben alt per a la pròxima celebració de la XXXII Assemblea. 🧩

La veritat sobre el canvi climàtic

Alex Guillamón

Coordinador d'Entrepobles

Encara que amb retard, el mitjans del nostre país s'han acabat fent ressò d'un dels fenòmens dels darrers mesos: Greta Thunberg, la nena de 16 anys que, amb la sensibilitat especial del síndrome d'Asperger, en aquest cas un valor, va iniciar una lluita en solitari denunciant la inacció dels governs i les elits mundials front al "canvi climàtic"

El gest de la Greta és important, perquè és una proposta clarivident per la nova generació de com situar-se en aquest món que s'han trobat. Però, al mateix temps, també reuneix tot allò que els mitjans comercials fagociten per crear icones de consum mediàtic. Per això el millor que podríem fer per respectar la dignitat de la Greta Thunberg és deixar de parlar tant d'ella. Perquè, si la Greta és el dit que assenyalava la lluna, fariem malament de quedar-nos mirant el dit.

NEIX UN NOU MOVIMENT

El passat mes de novembre la City de Londres veia com 5 ponts del Tàmesi quedaven bloquejats en una acció coordinada de més de 6.000 activistes d'un nou moviment: **Extinction Rebellion**. L'acció va acabar amb 50 detencions. Pocs mesos després ja trobem nuclis d'Extinction Rebellion –aquí Rebel·lió o Extinció– pels cinc continents.

Més o menys al mateix temps es constituïa **By 2020 We Rise UP** ("El 2020 ens alçem"), una coalició europea de moviments i organitzacions ecologistes, en la que participa també Entrepobles, alguns amb llarga trajectòria en la defensa del territori front a projectes extractius i grans infraestructures, com Ende Gelände d'Alemanya o altres d'Àustria, Suïssa, França, la República Txeca, Polònia, Portugal i l'Estat espanyol. Objectiu: organitzar una gran acció per l'emergència climàtica i ecològica el proper any.

I des del passat mes de gener, inspirat en el gest i el missatge de la Greta Thunberg, s'han anat estenent ràpidament d'institut a institut i de ciutat a ciutat a partir del centre d'Europa per tot el continent els **Fridays For Future** mobilitzant desenes de milers d'estudiants.

No tenim lloc aquí per entrar a analitzar una per una aquests noves iniciatives. El que ens interessa ara és el missatge comú, que ens permet parlar d'un nou moviment. En realitat no és un missatge nou, res que no vingui dient una part de la comunitat científica i l'ecologisme social des de fa dècades. Però ara el missatge emergeix amb una nova força i èmfasi. El podem resumir amb un paràgraf del manifest signat per un centenar de científics i científiques britàniques el passat octubre:

*L'evidència científica és clara, els fets són irrefutables i per a nosaltres és intolerable que els nostres fills i nets hagin de sofrir les terribles conseqüències d'un desastre sense precedents que hem creat nosaltres mateixos [...] **Quan un govern evadeix intencionadament la seva responsabilitat de protegir la ciutadania contra qualsevol mal i assegurar el futur de les properes generacions, incompleix el seu deure. El "contracte social" s'ha trencat i per això no només és el nostre dret, sinó també nostre deure moral eludir la inacció del govern i rebel·lar-nos per a defensar la vida.***

És per això que declarem el nostre suport a Extinction Rebellion que comença el dia 31 d'octubre de 2018. Donem suport plenament a les exigències al govern perquè expliqui la dura veritat a la ciutadania. Reclamem la creació d'una Assemblea Ciutadana perquè treballi amb la comunitat científica basant-se en les evidències existents i d'acord amb el principi de precaució per a desenvolupar urgentment un pla viable per a la descarbonització ràpida i total de l'economia.

- Un primer punt és, doncs, que **ja no podem seguir parlant de canvi climàtic, sinó d'emergència climàtica i ecològica**. Perquè l'horitzó d'esdeveniments incontrolables i irreversibles, no és només molt greu, sinó imminent. Per citar una de les projeccions més reconegudes, la de l'IPCC, més aviat prudent i moderada en els seus missatges, tenim fins el 2030 per reduir un 45% el nivell de les emissions de 2010, i fins al 2050 per detenir-les completament, si es vol tenir possibilitats de limitar l'augment de la temperatura per sota d'1,5 graus, increment que per si mateix ja comportarà conseqüències greus. I per què s'alerta també de la gravetat i acceleració de la pèrdua de biodiversitat i ecosistemes, com ha assenyalat recentment l'informe de la *Plataforma Intergovernamental de Biodiversitat i Serveis Ecosistèmics* alertant de la possible extinció de més d'un milió d'espècies d'animals i plantes en les properes dècades.
- Per tant és evident que aquests objectius imprescindibles i improrrogables de reducció d'emissions comporten **una gegantina transició econòmica, social, tecnològica i cultural sense precedents**. Transformacions que normalment en la història s'han produït a través de generacions, han de ser escomeses en un període molt curt de temps, amb totes les implicacions que això comporta.
- En tercer lloc ens diuen que **no podem albergar cap esperança en que els governs i les elits mundials encarin per si mateixes aquesta transició imprescindible mirant pel be comú**, ni en miracles tecnològics que permetin mantenir la quimera del creixement productiu. Des de l'Informe del Club de Roma de 1972 aquestes elits han sabut cap on anàvem cada hora, de cada dia, de cada any, cada compte de resultats d'aquestes quasi 5 dècades. Deixar la gestió d'aquesta crisi en les seves mans equival a preparar-nos pel feixisme, és a dir per governs altament autoritaris i un elevat grau de violència estructural i física.

“ON MOR L'ESPERANÇA, COMENÇA L'ACCIÓ”

En tots els moviments emergents, la tendència de pensar-se com l'inici i el centre de tot és quasi inevitable. Però la història està feta sobre un reguitzell de rebel·lions, quasi mai victorioses, però quasi mai derrotades del tot. El coratge a que convoquen no està renyit amb l'humiliat de pensar-se com a part d'aquesta nissaga.

Seria molt poc “científic”, per exemple, un relat de la història de l'energia fòssil i de l'extractivisme capitalista sense parlar de patriarcat o de colonialisme, no només com a fets històrics, sinó com a realitats que segueixen operant avui com a poderoses lloses sobre els canvis necessaris. Perquè el punt clau i el repte més complicat per la transició que urgeix no rau tant en els canvis tecnològics, com en els culturals, socials i polítics.

I seria molt eurocèntric pensar que la “Rebel·lió per la vida” s'ha iniciat amb aquests moviments. Els pobles indígenes en altres parts del món porten dècades, quan no segles en aquesta resistència. Les últimes accions d'Extinction Rebellion a Londres van acaparar l'atenció dels mitjans per la seva creativitat, la participació massiva i per les més de 1.000 detencions que va haver de realitzar la policia. Però fariem malament en oblidar que en l'última dècada han estat assassinades més de 1.200 persones a Amèrica Llatina, Àsia i Àfrica per defensar els seus rius, les seves terres, els seus boscos, etc., és a dir, per defensar el futur de tot el planeta.

Hem de ser conscients que, en tot cas, la important i molt positiva novetat d'aquests moviments recents consisteix en que

Londres: activistes d'Extinction Rebellion s'encadenen en l'encreuament de Marble Arch

ara una part de la ciutadania de països del nord global comenci a sentir-se implicada en el seu propi futur i pren consciència de la necessitat de incorporar-se a aquesta defensa.

Però, a la vegada, amb totes les llums i ombres que li puguem trobar, aquest nou moviment porta un missatge que el transcendeix, un crit de la consciència humana que ha arribat per quedar-se. Per què, com va titular Naomi Klein, “això ho canvia tot”.

I és aquí on cal abordar **la part emocional del missatge**. Estem parlant d'una de les realitats més dures que pot assumir, individual i col·lectivament, la consciència humana: la amenaça certa sobre el futur de la humanitat en un horitzó temporal proper. I també de la necessitat de desfer-se de la seguretat i comoditat que d'alguna manera tenim tothom, en que hi ha una elit que s'encarrega d'organitzar-nos racionalment el món, per molt crítiques que siguem sobre la seva racionalitat.

El món, tal com l'hem conegut, s'acaba. I el món que ve apunta d'entrada un mal pronòstic. Sentir aquest dol és important en la mesura que ens indica que hem entès be la situació, doncs de vegades les veritats més enormes són les costes més de veure: Però aquest exercici no té com a objectiu l'abatiment, sinó que és un pas per poder assumir en tota la seva dimensió **l'apoderament social necessari per rebel·lar-nos organitzadament** contra aquest mal pronòstic.

El logo d'Extinction Rebellion, un rellotge de sorra, ens planta a la cara que el factor temps és clau. Que ja no som davant de la “veritat incòmoda” de que ens parlava Al Gore a començaments de segle. Més enllà dels debats sobre dates i terminis exactes, més profètic i periodístic que científic, la qüestió és que som al temps de descompte, al temps de la veritat nua, sense adjectius, on les paraules i els fets ja no poden anar per diferents camins. El temps de posar en joc el millor que la humanitat ha conreat per al be comú. Els temps de convocar el millor de totes i tots. Per què, com diu un dels lemes que es cridaven als ponts de Londres el passat novembre, “on mor l'esperança, comença l'acció”. 🧠

El cas de Chevron-Texaco.

Segueix la lluita

contra la impunitat

entre la ràbia i l'esperança

Pablo Fajardo Mendoza

Advocat de l'Unión de Afectados-as por Texaco (UDAPT)

Fa més de 52 anys, l'empresa petrolera Texaco, avui anomenada Chevron, va començar les activitats d'explotació i extracció d'hidrocarburs de l'Amazònia Nord de l'Equador. Allà, a més del petroli, hi havia una selva exuberant, una riquesa vegetal animal i ictiològica extraordinària però, sobretot, una diversitat de pobles originaris que convivien en plena harmonia amb la naturalesa

Havien desenvolupat un elevat nivell de coneixement de la selva, dels elements de la vida. En paraules d'Humbert Piaguaje, *la selva va arribar a ser el seu propi hospital, la seva farmàcia, el seu mercat, escola i universitat, el seu lloc de recreació.* La selva és la vida dels pobles, per això es va desenvolupar un tracte de respecte mutu. Ningú talava un arbre sense demanar permís abans i sempre que no fos per una gran necessitat. Ningú caçava animals al bosc més del que necessitava, es pescava el necessari... és a dir, tenien la seva pròpia assegurança de vida per a les futures generacions. Tot i així, allà ja s'havien enfrontat i sobreviscut a l'època del cautxú i ja s'havien internat a la seva selva uns quants missioners de l'ILV.¹

No obstant això, l'empresa Chevron, immediatament després d'iniciar les seves activitats, va començar a talar arbres sense demanar permís a ningú, generaven sorolls amb maquinària que entraven al bosc i espantaven els animals. Als rius va començar a entrar un líquid negre i oliós anomenat petroli. Es van abocar milers i milers de litres d'aigua salada a tots els rius de la zona. Es van obrir camins i carreteres a la selva, que quedaven coberts pel petroli. Es van obrir fosses allà on es creia convenient per depositar llots verinosos, escombraries, es col·locaven torxes a tot arreu, amb llengües de foc gegants que es convertien en un cementiri d'insectes, aus, papallones... És a dir, es va fer fugir l'esperit de la selva que era qui donava vida als pobles, se'ls va aniquilar l'alimentació dels pobles indígenes, es va violar la terra.

Ah, però no només això! Moltes dones indígenes van ser violades, assetjades i humiliades per treballadors de Texaco. Els treballadors de la petrolera es burlaven de la seva vestimenta, de l'idioma, de l'alimentació dels pobles indígenes.

Es va introduir el licor per reemplaçar la beguda Yaje entre els pobles originaris. Es va anar acabant amb la vida dels pobles o Nacionalitats, Tetetes, Sansahuari, Siona, Siekoi i Kofan. Els pobles indígenes i també els camperols no sabien a qui acudir. L'Estat estava preparat, juntament amb la força pública, per reprimir els pobles que s'aixecaven i no per defensar-los de l'agressió.

Avui, 52 anys després, aquest crim segueix cobrant vides. Segons un últim estudi de salut, tal com ha realitzat UDAPT² i Clínica Ambiental,³ cada any es generen, almenys, 200 nous casos de càncer a la zona on hi va ser Chevron. Existeixen alguns tipus de càncer, com el càncer d'estómac a homes i dones, que és fins a vuit vegades més alt que a la resta d'Equador, i leucèmia cinc cops més alt que la resta d'Equador, entre altres. En conclusió, es tracta d'un dels pitjors crims, causats per una empresa petrolera en contra de la natura, dels pobles indígenes, dels pagesos, de la vida.

Els pobles víctimes d'aquest crim, ja sabent qui és el criminal, fa més de 25 anys, vam iniciar una lluita jurídica, social, política i comunicacional per tal d'aconseguir accés a la justícia i a la reparació. **En aquests últims sis anys hem viscut una lluita especial al Canadà, al Brasil, a l'Argentina i als Estats Units, amb l'accés a la justícia, pel respecte a la nostra dignitat, pel bé comú. Amb l'últim error de la cort canadenc està clar que a aquests països han fallat a la humanitat i a la justícia.** Aquests estats ens neguen el dret a accedir a la justícia.

Per què no existeix la justícia? Quins són els obstacles als quals ens afrontem? Sempre diem que existeix un sistema invisible, abstracte, que protegeix les corporacions. Però, quin és aquest

sistema? En què consisteix? Quines són les peces fonamentals que el componen i que es converteixen en la gran cuirassa d'acer per a les transnacionals?

A continuació els descriu unes quantes experiències i vivències.

- a) **ASSIMETRIA ECONÒMICA.** Chevron va contractar diverses firmes d'advocats a Canadà, Brasil i Argentina, no només per a que la defensessin, sinó perquè ataquin als qui defensem als nostres pobles. Va fer treballar a més de 600 advocats d'aquella jurisdicció, i a 100 persones a Brasil, Argentina i a Estats Units, és a dir, en total més de 2000 advocats treballar per defensar el criminal. Addicionalment va contractar desenes d'empreses de comunicació i *lobbies*, i fins i tot empreses d'espionatge i persecució, com l'empresa nord-americana Kroll. Es va implementar un exèrcit real. Mentrestant, a la UDAPT, els qui exercim aquesta defensa, estem acompanyats no per clients, sinó per més de 30000 companys i companyes de lluita, però totes pobres. No tenim diners per contractar experts en cap matèria ni per viatjar ni dir la veritat a les corts. Per agreujar l'escenari, la mateixa petroliera va aconseguir que, per exemple, a Canadà, el mes de maig passat, el sistema judicial ordenés a la població indígena i pagesa de les Amazones que paguessin les costes judicials a Chevron, fixades en 350 mil dòlars canadencs. En altres paraules, la víctima ha de pagar el criminal.
- b) **JURISDICCIO.** Aquest és un altre tema que va fer servir Chevron per al seu benefici. Sempre va al·legar que la justícia canadenca, la justícia del Brasil, Argentina i Estats Units, no són el fòrum convenient, que els jutges d'aquells països no tenen jurisdicció per jutjar la transnacional. Ens preguntem, i quins són els jutges competents que poden jutjar les transnacionals? On són? I més directament, on es jutja aquests criminals?
- c) **SUBSIDIARIES.** L'argument que va posar Chevron des del principi a cada Estat va ser que els béns de Chevron Canadà, Brasil o Argentina no són propietat de Chevron Corporation. Ells diuen que no es pot cobrar a una empresa subsidiària el deute que pertany a una altra empresa. Van fer aparèixer cada empresa local com una empresa autònoma, independent, no sotmesa a la base. Tots sabem i comprenem que això és fals, que tot els diners que inverteix Chevron a cada país ve de la seva base i que la utilitat o els diners molts cops és tacat per la sang de cada país. Tothom sap que això arriba a la butxaca dels accionistes de la base de Chevron. Tothom menys els jutges de Brasil, Argentina i Canadà. Per exemple, al Canadà, des de la base Chevron a Chevron Canadà existeixen set nivells d'empreses subsidiàries, totes creades a paradisos fiscals, totes de propietat absoluta de Chevron Corporation, com ells mateixos ho declaren anualment davant la SEC a Estats Units.⁴
- d) **SISTEMA ISDS.** Aquest és el mecanisme de tancar la cuirassa que tornaria invulnerable la defensa de les transnacionals. En el cas Chevron, sobre el 2009, quan la transnacional es va adonar que la prova que havíem acumulat a l'expedient a Lago Agrio era contundent, que la petroliera mai podria demostrar que no hi ha contaminació i que no són ells els responsables d'aquest crim, quan va veure que la prova tornava invencible Equador, va optar per recórrer a un panell d'àrbitres privats, sota el sistema UNCITRAL de Nacions Unides, i allà va plantejar un arbitratge en contra de l'Estat equatorià. Inicialment, aquest arbitratge no ens va preocupar, es tractava d'un procés entre Chevron i l'Estat. Els afectats, tant la UDAPT com els col·lectius, mai vam ser, ni som, ni serem part d'aquest arbitratge. Però un cop que

la Cort Constitucional de l'Equador, al mes de juny del 2018, va adoptar la decisió de rebutjar un últim recurs de Chevron, no existeix a Equador cap llei vigent que permeti plantejar un altre recurs. És a dir, la UDAPT, els afectats, els pobles indígenes contra tot pronòstic, van guanyar de forma definitiva aquesta batalla a l'Equador. Però el 30 d'agost del 2018 un laude arbitral va sorgir i trencar tots els esquemes d'abús del dret, arbitrarietat i poc respecte cap a les lleis dels Estats i dels Drets Humans. **En aquest laude arbitral, els àrbitres van ordenar a l'estat Equatorial que procedís a anular la sentència del cas Lago Agrio, que impedia als demandants del cas Lago Agrio a executar la sentència fora d'Equador, que l'Estat ha de pagar a Chevron els danys morals i la despesa que ha causat aquest judici. Altre cop, la víctima ha de pagar al criminal i agrair-lo per matar el nostre poble.** Aquest laude és inaplicable; no obstant això, com UDAPT i jo personalment presumim avui que el Govern d'Equador s'ha convertit en una peça més del sistema que serveix per garantir la impunitat a les Transnacionals.

MANTENIM L'ESPERANÇA

Viure tota aquesta realitat de dolor, humiliació, exclusió i mort a la nostra selva no és fàcil, però encara és més complex viure la realitat de la injustícia i de difamació constant, de persecució i amenaces a qui defensem els drets de les nostres comunitats. En realitat, a vegades sembla que l'esperança es perd, que és impossible seguir batallant contra tot un sistema. Però de cop mires el teu voltant i veus milers de persones a la selva, pageses i indígenes, els teus amics i amigues malalts, però que, tot i així, segueixen lluitant i et diuen "no claudiquis, que si no aconseguim arreglar això totes les nostres futures generacions estaran condemnades a viure en aquest crim". Aixeques la mirada al món i veus milers de persones disperses per tot el món que lluiten igual que nosaltres, que recolzen lluites com aquestes. Que existeixen col·lectius i ONGs que tampoc es rendeixen, que et donen moltes paraules d'esperança. En una altra ocasió, un s'aixeca i diu:

"Mentre pugui respirar, mentre tingui vida, mentre tingui companys i companyes, l'esperança no s'apaga. Gràcies a tots vosaltres per generar aquest raig d'esperança. Que la natura, la terra, la selva, els rius o Déu els hi pagui. LA LLUITA CONTINUA..." 🙏

Notes:

1. L'ILV és l'Institut Lingüístic d'Estiu (Instituto Lingüístico de Verano), un grup missioner nord-americà que va arribar a la selva amazònica de l'Equador l'any 1957 i que va servir de punta de llança per a l'ingrés de l'empresa Texaco al territori dels pobles indígenes.
2. La UDAPT és la Unió d'Afectats i Afectades per les Operacions de Texaco. Reuneix de forma col·lectiva les nacionalitats indígenes: Siona, Siekopai, Kofan, Comunitats Shuar, Kichwas, Waorani i pagesos.
3. La Clínica Ambiental és una ONG que realitza activitats de salut integral a les províncies d'Orellana i Sucumbis.
4. La SEC és l'entitat de control corporatiu als Estats Units on totes les Corporacions registrades del país declaren el seu patrimoni. Allà s'omple el formulari conegut com 10-K. Chevron hi declara que el seu patrimoni està compost per les subsidiàries de tots aquests països.

Indymedia Argentina

Entrevista a Miguel Stedile, de la direcció del MST: Brasil, el post-shock Bolsonaro

Miguel Stedile (MST) i Sergio Ferrari (Globalización.ca)

A escassos quatre mesos de la nova etapa política que viu Brasil, els moviments socials reorganitzen la seva estratègia i anticipen un balanç preliminar. L'arribada al Govern de Jair Bolsonaro el dia 1 de gener no va ser cap accident, sinó el resultat d'una estratègia del gran capital, subratlla Miguel Enrique Stedile, de 41 anys, membre de la Coordinación Nacional del Movimiento de Trabajadores rurales sin Tierra (MST)

Sergio Ferrari: Quins són els efectes visibles de la nova política de Bolsonaro per al camp?

Miguel Stedile: Abans de tot, m'agradaria introduir un element contextual. El nou govern, amb un discurs agressiu i una política antisocial, no constitueix ni un accident històric ni una ruptura a la vida de Brasil. Representa la continuïtat del projecte que els poderosos, el gran capital, tenen per al meu país. Van intentar influenciar al Govern de Dilma Rousseff però, com no va ser possible, la van reemplaçar per Michel Temer i avui s'institucionalitza amb l'arribada de Bolsonaro. Això explica que moltes de les polítiques actuals, tant en el camp com a nivell general, expressen la continuïtat del que es veia en aquests últims dos anys. A nivell d'exemple, subratllo dos elements específics de la seva política agrària. El brutal, salvatge i gairebé diari alliberament dels agro-tòxics i pesticides, concessió directa a les grans empreses de la branca. I el retir gairebé total de la presència de l'Estat a l'agricultura, d'acord amb la ideologia ultraliberal d'aquest govern. Això significa la reducció a la seva mínima expressió dels ministeris i secretaries responsables del tema agrícola. Van designar com a ministre al cap d'aquest sector, a Nabhan Garcia, gran terratinent, promotor de les milícies rurals d'extrema dreta. Aquest desmantellament evident de les estructures de l'Estat per al camp correspon, també, al que executa amb les institucions responsables del medi ambient i amb la FUNAI, organització que s'ocupa de la política cap als pobles indígenes.

Sergio Ferrari: Amb una retòrica de conflicte?

Miguel Stedile: Un discurs conservador que no es gens nou en aquest camp. **La novetat és que ara aquesta retòrica, a través del projecte de Bolsonaro, també s'implanta amb força a les ciutats. I aquest discurs, quan es faci oficial, s'institucionalitzarà.**

LA RESISTÈNCIA ACTIVA

Sergio Ferrari: Davant d'aquesta situació, quina ha estat la resposta del MST i dels altres moviments socials?

Miguel Stedile: A partir del resultat electoral, no només nosaltres sinó la majoria dels moviments populars, reitem el nostre convenciment en què les mobilitzacions deuen continuar. No obstant això, amb noves metodologies. Tenint més cura, més planificació, concentrant les energies, evitant aïllar-nos. Impulsem la resistència activa, que inclou accions més intel·ligents. Per exemple, el passat 8 de març, pel dia internacional de la lluita de les dones, les nostres companyes van decidir realitzar dues principals accions centralitzades, una contra un terratinent acusat d'abusos sexuals múltiples, i una altra contra l'empresa Vale, implicada en les tragèdies de Mariana i Brumadinho. El 14 de març, per l'aniversari de la militant Marielle Franco, el caràcter de la mobilització va ser diferent i es van realitzar moltes manifestacions. El 17 d'abril, el dia internacional de la lluita per la terra, vam promoure cinc ocupacions de terrenys públics federals. I amb un

1 de maig inèdit, convocat sota el signe de la unitat. Insisteixo, la lògica és la resistència activa, intel·ligent, concentrant forces.

Sergio Ferrari: Els actors progressistes brasilers –moviments, partits, sindicats, etc– van poder digerir el cop electoral?

Miguel Stedile: Està en procés. No es va tractar només d'una derrota electoral sinó ideològica, perquè un bon sector dels pobres va votar el programa de la dreta. Van preferir arriscar la pèrdua de drets amb la il·lusió de mantenir la feina. Va ser una derrota molt dura i els partits progressistes, per exemple, estan tancant les ferides i intentant relançar-se. Tenim per davant tasques desafiantes, com tornar a parlar amb la població, la formació política, impulsar una nova pedagogia política i participativa...

Sergio Ferrari: En aquests quatre mesos han promogut noves ocupacions de terres?

Miguel Stedile: Després de l'elecció del nou president, el poder judicial es va sentir gratificant i es van llençar encàrrecs de desocupació d'àrees on feia anys que hi érem. Llavors, la nostra estratègia va ser no llençar noves ocupacions, sinó garantir la nostra presència activa en aquestes terres amenaçades.

UNA MATEIXA CRISI CONTINENTAL

Sergio Ferrari: Quina és la seva preocupació principal de cara al futur?

Miguel Stedile: Com a la època de la dictadura passada, la institucionalització de la repressió ens crea interrogants molt profunds.

Com actuarà la policia, en el dia a dir, en el barri, en el poble, en la comarca? Al sentir-se recolzat per aquests mecanismes institucionals repressius... i defensat per l'imperi total de la impunitat.

Sergio Ferrari: Vostè va senyalar en diversos moments de les seves intervencions públiques durant aquesta gira europea que la realitat de Brasil no està aïllada d'allò que viu tota Llatinoamèrica, i inclús de la nova realitat mundial...

Miguel Stedile: Sens dubte. Ens confrontem a una profunda crisi estructural del sistema capitalista, que viu la distància creixent del sector financer-especulatiu, (que apareix com el més dinàmic), de la base productiva real. Per tractar de resoldre-la, el sistema apunta a dues respostes principals: la reducció dels drets i les conquestes socials, com a mitjà per limitar els costos, i la destrucció salvatge de la natura.

A més, percebem un nou període geopolític com un polo Xina-Rússia confrontat amb els Estats Units. I, en aquest marc del govern nord americà de recuperar la seva preeminència amb Llatinoamèrica, desarticulant la onada progressista en què vivim des de fa poc. Com a part d'aquesta estratègia, desmantellen acceleradament totes les eines d'integració regional com la de UNASUR (Unió de Nacions Sud-americanes). Per implementar la seva lògica, el sistema, que fa servir tàctiques diferents per a cada país, en el cas de Brasil, va recórrer a un personatge com Bolsonaro i un Estat fortament repressiu. 🇧🇷

Article publicat a globalizacion.ca

Drets d'autor © Miguel Stedile and Sergio Ferrari

Programa de protecció de defensores i defensors a Mesoamèrica

Jordi Rubió

Àrea de cooperació d'Entrepobles

A través del programa de protecció de defensores i defensors “Enfortiment de les capacitats organitzatives i de protecció davant de situacions de criminalització de les organitzacions socials i comunitats que defensen el dret al territori i els béns naturals y els drets de les dones”

Finançat per l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, ACCD, s'ha establert una aliança amb Brigades de Pau-Catalunya per realitzar una intervenció conjunta a quatre països de la regió meso-americana.

Arrel de la greu crisi de violència i violacions sistemàtiques als drets humans, considerem aquesta aliança de gran importància dins de la nostra estratègia de cooperació en aquesta regió. Des de fa dècades, tant el PBI com Entrepobles acompanyen a persones, col·lectius i organitzacions a Mèxic, Hondures, Guatemala i Nicaragua. Es tracta d'organitzacions indígenes i pageses, feministes i organitzacions de dones amb les quals es coopera en l'enfortiment de les seves capacitats organitzatives i de protecció davant de situacions de criminalització social per la seva defensa del dret al territori-cos, els béns naturals i els drets de les dones.

Per la feina i l'activisme que realitzen, les persones defensores de drets humans son víctimes de vigilància, fustigació, amenaces, atacs, xantatges, persecució sexual i fins i tot assassinats. Això es veu aguditzat, ja que el context en el qual desenvolupen la seva feina es caracteritza per la presència de violència, desigualtat, aïllament i marginalitat.

Segons Global Witness, durant 2017 almenys 207 persones van ser assassinades, 60% del qual eren d'Amèrica Llatina.

L'objectiu d'aquesta persecució i criminalització de les defensores i defensors és tancar el seu espai públic per actuar i silenciant-los i, d'aquesta manera, impedir que treballin. És evident, tant per la seva falta de protecció com la impunitat de qui atenta contra els seus drets i la seva vida a tota Llatinoamèrica. Per aquest motiu **considerem prioritari dotar d'eines de protecció i de seguretat a les organitzacions, així com possibilitar l'acompanyament físic, polític i psicosocial a les defensores que ho necessitin.**

Al mateix temps, per garantir l'enfortiment intern de les organitzacions, considerem essencial atendre de manera específica el dret a la participació de les dones als espais de toma de decisions, així com abordar específicament el tema de la violència contra les dones. Les defensores son objectiu de múltiples formes de violència, ja sigui per defensar el seu territori com per desafiar actituds patriarcal a les seves comunitats, organitzacions i famílies. Històricament, s'ha fet servir la violència contra les dones per instaurar la por i fer callar la recerca de la justícia.

El programa amb què cooperem PBI i Entrepobles té una durada de dos anys i se centra en diversos eixos articuladors:

- Enfortir les organitzacions en relació a la seguretat i protecció integral.
- Formació i espais per a l'intercanvi de sabers entre organitzacions de dones defensores de drets humans.
- Fomentar espais d'articulació d'agendes i intercanvi entre els moviments de defensa del territori, dels drets col·lectius dels pobles indígenes i feministes al Sud i al Nord.

d'intercanvi de sabers entre dones organitzades, i enfrontant violències masclista i realitzant accions d'incidència reivindicatives.

Totes aquestes persones defensores son part d'una lluita global per a la defensa del territori-cos, la preservació dels ecosistemes i la protecció dels drets humans. Des de les aliances estratègiques forjades als moviments de solidaritat de l'Estat espanyol i d'Europa, estem contribuint a aquesta lluita, ampliant xarxes i coordinant accions per crear plataformes d'organitzacions per a la protecció de defensores i defensors, com

Guatemala: visita de seguiment del programa

Entrepobles

- Incidència pública per garantir l'acceptabilitat i sostenibilitat en el temps de l'exercici dels DDHH. Busquem que les autoritats i responsables de formular polítiques públiques a favor dels DDHH en l'àmbit nacional i internacional coneguin les vulnerabilitats dels drets que pateixen les defensores i defensors, així com els instruments legals que existeixen per a la seva protecció. Per altra banda, pretenem contribuir a generar una opinió pública més sensible a la situació de les organitzacions socials i comunitats que defensen el dret al territori i els bens naturals, i els drets de les dones.

La intervenció d'Entrepobles se centra a Guatemala amb el CUC acompanyant les estructures regionals de dones a la regió "Gaspar Culán", Sololá i a la regió "Kaibil Balam", Huehuetenango, amb tallers de formació política, DDHH i drets de les dones i facilitant espais de protecció i de cura per a les dones defensores. A Nicaragua, a través del Moviment Feminista i del *Colectivo 8 de Marzo*, s'estan articulant organitzacions i xarxes feministes, generant fires

les que ja existeixen a Madrid, Barcelona i València, o formant part de la Xarxa Europea EU-LAT per a la incidència cap a les institucions europees i ens els seus Grups de Feina sobre defensores, defensors i feminismes.

En el marc d'aquest programa i en coordinació amb Calala, Suds, Taula per Colòmbia y Acció Internacional para la Paz (IAP), s'organitzarà un seminari sobre persones defensores i protecció internacional pel pròxim mes de novembre amb la presència del Relator de NN.UU. Michel Forst, en el qual combinarà espais formatius, grups de feina, difusió de la temàtica amb la presentació de documentals, compartint experiències amb xarxes i organitzacions europees i un concert solidari.

Hem de seguir lluitant per declarar territoris lliures de violència, lliures de mineria. Volem la llibertat als territoris, per així poder saludar l'aigua, la terra, l'aire, com a elements vius i no de comercialització. Lolita Chavez, Guatemala. 🌸

Impressions de 13r Taller de Paradigmes emancipadors a Cuba

Ana Ara i Bea Huber

Col·lectiu de Dones de Matagalpa

“Un diàleg de sabers, un espai per posar en comú diverses mirades i juntes poder buscar camins, senders, per a més justícia social”

Les trobades de Paradigmes emancipatoris s'organitzen cada 2 anys a l'Havana, Cuba, com un esforç d'ajuntar moviments socials, feministes, indígenes, acadèmics per compartir i repensar els paradigmes que condicionen les nostres resistències

Des de la nostra subjectivitat com feministes internacionalistes, acompanyants de Paradigmes, volem compartir algunes reflexions, ressonàncies sobre el XIII taller de Paradigmes emancipatoris 2019.

COSSOS DE DONES ENFRONT DEL PODER HEGEMÒNIC QUE MATA

En escoltar els relats de diverses realitats i territoris, alerta i fa mal constatar com el poder hegemònic capitalista, patriarcal i colonial travessa les nostres vides i es manifesta de diverses maneres però amb un objectiu comú. És la sensació de tenir la soga al coll i que alhora s'expandeix aquest sistema entre les esquerdes del nostre ésser i penetra en els nostres cors, organitzacions, territoris. **La vida mateixa està amenaçada però per a una majoria no és sentit així, i integren les injustícies i la destrucció, emmascarades de progrés i desenvolupament com a norma i proposta de model desitjable.**

Qui s'oposen amb més força, resistència, claredat i contundència a l'expropiació, militarització, criminalització, abús i despulla dels territoris en tots els sentits són les dones. A Paradigmes eren les que més veu tenien i les que des d'allò "petit", nosaltres diríem des de la vida, resisteixen a aquest sistema de dominació múltiple, creant propostes de canvi real i sentit en la subjectivitat i en allò col·lectiu. En la forma d'estar, de fer, de proposar i d'escoltar i actuar.

El feminisme no era en aquest Paradigmes una intenció metodològica, sinó un paradigma sentit i necessitat per a la transformació social.

Es van sumar veus i propostes joves que porten altres energies i formes d'organitzar-se i de resistir.

LA CUBA AUTOCRÍTICA

Ens va sorprendre satisfactoriament el to autocrític en moltes intervencions de participants de Cuba. Temes fins al moment considerats tabús com el tràfic de persones, prostitució, pobresa, educació, participació popular i el mateix feminisme, estan posats en discussió des d'un desig de revolucionar permanentment la revolució socialista. Perquè les revolucions, si es paralitzen, deixen de ser revolucions.

Davant d'aquest esperit d'obertura i de transformar el construït, contrasta el "tanquem files" de moviments i articulacions internacionals associats a governs "progressistes" com és el fòrum de Sao Paulo, els moviments de l'Alba. Entenem que es necessita solidaritat però no podem reduir el nostre discurs a un contra atac al sistema capitalista i deixar l'autocrítica o aspectes d'ètica que travessen aquests moviments a un costat, justificant actuacions i violacions de drets humans o drets emergents col·lectius per "la causa". Aquest últim va ser un tema recurrent en la trobada. Si no, passen situacions i reaccions com a Nicaragua, on un govern que es diu o es classifica com d'"esquerres", es converteix en un

poder únic, repressor, dictadura, però que alguns no són capaços d'analitzar i posicionar-se per aquest ideal superior d'"esquerres".

Un jove cubà deia que l'imperialisme s'infiltra per les ferides que deixa la falta d'ètica de l'esquerra, com és ara la corrupció, o el pensament imposat únic, i d'aquí es fica en el nostre pensament i fins al cor. Aquestes ferides només es curen amb el reconeixement de la mateixa ètica, i amb accions que mostren una actitud coherent amb ells, si no, les nostres propostes des de "l'esquerra" perden credibilitat.

ARTICULACIÓ DES DE LES VEUS FEMINISTES, INDÍGENES I AFRO

Evidentment davant de la força del poder hegemònic la gran demanda és articular, ajuntar-nos i recolzar-nos.

Aquí només dues idees que ressonen en nosaltres des aquesta trobada:

La diversitat és una riquesa per a les resistències. Per evitar que cadascú s'encapsuli en la seva resistència i no més plantegi "la seva agenda", proposem que cadascú-na incorpori en les seves anàlisis les propostes d'altres des del seu propi marc ideològic. Des del feminisme i l'anàlisi del patriarcat s'ha avançat molt en aquest exercici de pensar i veure la interrelació del patriarcat amb la dominació capitalista i colonial,

creant propostes de pensament i d'accions concretes que tenen en compte aquest engranatge.

Encara falta aprofundir en la incorporació de l'anàlisi i practiques feministes en les visions, estratègies, accions i propostes en les esquerres.

Altres visions desplaçades han estat i segueixen sent les veus dels pobles originaris, i de les dones en els pobles originaris. A Paradigmes s'evidencia la seva presència des de la plenària. Seria molt important incorporar-les i donar-los espai en els panells, perquè cal escoltar, per exemple el que aporten a promoure articulació autònoma i no en relació al poder dominant manifestat en partits polítics i en el sistema i models i espais polítics estructurals globalitzats ja que aquest és patriarcal, capitalista i colonial.

És difícil en poques paraules poder recollir l'experiència i riquesa del que permeten espais com aquest generat a Paradigmes, valorem sempre la possibilitat de la trobada, de diàlegs de sabers, poder dedicar tres dies a repensar i repensar-se, a connectar i connectar-se, a incorporar i aprendre d'altres. Per nosaltres és important potenciar més espais i veus de joves, feministes, pobles originaris i iniciatives autònomes per a juntes poder anar sumant iniciatives per aconseguir territoris lliures, justos, diversos, i complementaris, sense pors, violència, agressions, fronteres i silencis. 🧠🧠

Qui sembra cures, recull canvis

Comissió de Cures d'EntrePobles

La Comissió de Cures d'EntrePobles es ve gestant des de fa 3 anys, quan vam començar a treballar en l'Escolació qüestions metodològiques de facilitació de grups

Però el que va començar com una preocupació o una qüestió més metodològica, ha anat penetrant en un canvi de mirada cap a processos i pràctiques que posen en valor les transformacions des d'allò més proper, des del qüestionament personal i col·lectiu cap a formes més democràtiques i més transformadores: on seguir aprenent en els com.

S'ha començat un llarg camí per treballar les cures a l'intern de la nostra organització, on el trànsit és més important que el destí, entenent el "tenir cura" i "cuidar-se" com a part fonamental de la nostra organització, un tenir cura polititzat, un tenir cura des d'allò polític i des d'allò personal, on amb l'enfocament de sostenibilitat de la vida es posi en el centre a les persones i al planeta, però també a l'intern del nostre EntrePobles/EntrePobles/EntrePobos/Herriarte, entenent que la justícia social comença des d'allò proper i la quotidianitat.

La trobada realitzada en el mes de febrer d'aquest any a Vilafranca del Penedès, "**Sembrant cures per collir canvis**", ha suposat escampar les llavors més àmpliament en l'associació de com aprendre noves formes d'organitzar-nos, de conèixer, de participació..., en definitiva, créixer en allò polític i personal.

Fruit de la jornada ha estat la sistematització de totes les reflexions que es van produir en ella, els materials compartits, els aprenentatges. Ens vam donar l'oportunitat de viure'ns des de llocs més amables i afectuosos...

Entre els continguts que hem anat i anem treballant, està des de com abordar de manera més operativa els temps i tasques en els grups en general i en les reunions en particular; fins a com revisar les dinàmiques en el grup i com ens

relacionem, des de diferents rols i rangs, i com deconstruir els nostres privilegis, per visibilitzar totes les relacions de poder, de manera que des de la consciència puguem realment treballar de formes horitzontals, inclusives i de consens des de la diversitat del col·lectiu.

Incorporar la nostra diversitat vol dir que no totes les persones tenim les mateixes responsabilitats personals i familiars, que no totes hem tingut les mateixes experiències, ni la mateixa formació, que no totes som capaces d'expressar els nostres sentiments, que no totes ens movem igual en els espais públics, ni tenim la mateixa solvència econòmica, ni el mateix temps disponible, ni les mateixes expectatives... Entendre la diversitat, permet a l'organització incorporar la conciliació, la coresponsabilitat i la transparència en les nostres pràctiques polítiques.

A més, també implica dotar-nos d'eines per gestionar els conflictes, per veure'ls i detectar-los però també per afrontar-los de la millor manera possible, entenent que el conflicte està sempre present en les relacions humanes. En aquest sentit, des de la Comissió de Cures, volem impulsar en totes les organitzacions territorials (OT) d'EntrePobles que ho vulguin, formació sobre com abordar les cures, però també que sigui una eina per poder afrontar qualsevol conflicte des de l'acompanyament. Per això, la Comissió de Cures vol ser un suport per a la formació en aquest àmbit de les OT, per a això tenen a la seva disposició el mail sembrandocuidados@entrepobles.org, de tal manera que puguem abordar o demanar ajuda externa quan així sigui necessari, entenent que en els camins de transformació, el cuidar-nos ens ajudarà a créixer políticament, a nivell personal i com a organització. 🧡

Modernitats contrahegemòniques. Pluralisme jurídic i sistemes normatius indígenes contemporanis

Entrepueblos/Entrepobles/Entrepobos/Herriarte

Observatori DESC

Poble suar d'Equador

“El relat liberal de la modernitat, qüestionat al llarg de la seva història des de diferents –i antagonics– fronts, segueix avui vigent, tot i que, sens dubte, no estigui vivint els seus millors temps. Aquest relat es basaria en una concepció evolutiva de la humanitat: les societats transiten una línia de progrés que explica la millora de les seves condicions de vida. En aquesta línia, el lloc d'avantguarda l'ocuparien les societats liberals, capaces d'haver assentat un model d'organització –social, econòmica, política– basat en la raó, l'autonomia individual i la igualtat (formal) dels seus membres.

Aquest pla, el de la modernitat liberal, ha topat amb la resistent tossuderia de nombrosos pobles indígenes al llarg i ample del planeta. Aquesta tossuda resistència, i les lluites que l'han anat teixint, indubtablement han emergit de l'alienat, la radical diferència que ofereixen les premisses del model liberal-capitalista respecte de les que han guiat el recorregut d'aquests pobles. Així, estranya la separació entre ésser humà

i naturalesa, l'antropocentrisme a ultrança i el caràcter instrumental de la resta d'éssers i ens naturals; estranya igualment la insistència en l'individualisme, i en nocions abstractes de relació, com ho són la igualtat i la llibertat merament formals.

Però també sovint la resistència s'explica per l'evident incompliment de les promeses d'aquesta modernitat. Lluny de suposar una millora ostensible en les condicions de vida, l'arribada del model liberal capitalista ha suposat, en la majoria de casos, un sistemàtic saqueig de territoris i de recursos i un debilitament dels llaços col·lectius, que ha implicat també un augment de la seva fragilitat com a individus, cruament exposats al terreny de les violències privades i estatals.

Davant d'una modernitat de curt termini i abismalment asimètrica, els pobles indígenes vénen construint una subjectivitat política dissident, anticolonial i creadora d'altres modernitats, altres contemporaneïtats”.

Fragment del pròleg de Marco Aparicio

Aquest llibre es fixa en una de les expressions d'aquesta altra modernitat, la del dret al propi Dret, a les pròpies formes d'organització col·lectiva. Però no volem preguntar-nos com hauria de ser l'acomodació de la diversitat, sinó repensar d'arrel la manera en què ens configurem socialment. La diferència i el conflicte com a font d'inquietud i de dubte; el dubte i la inquietud com a font de transformació.

Les diferents contribucions que integren aquest treball, compilat per **Marco Aparicio Wilhelmi**, ens aporten un coneixement situat, viscut. Són reflexions compartides que recorren realitats de la pluralitat de les Amèriques (Colòmbia, Guatemala, Equador i Mèxic), mostrant diferències, conflictes i dubtes que mobilitzen un pensament prenyat d'impugnació creativa:

- El dret als sistemes normatius indígenes en el marc del pluralisme jurídic, per Asier Martínez de Bringas.
- El pas suspès de la pluralitat. Pobles indígenes, procés de pau i justícia transicional a Colòmbia, per Andrée Viana Barcés.
- Etnocentrismes i desigualtats en el desenvolupament de les justícies indígenes. El cas de l'Equador i el poble shuar, per Raúl Márquez Porras.
- Pluralisme jurídic a Guatemala: per la necessitat de nomenar la dimensió invisible de la justícia, per Mónica Mazariegos Rodes.
- La justícia tzeltal a Chiapas, Mèxic; el retorn del cor i la defensa de l'harmonia, per Lola Cubells.
- ¿Apoderament indígena o instrumentalització estatal? L'oficialització de les justícies indígenes a Michoacán, per Orlando Aragó Andrade.
- Dret i justícia *nuu savi*. Principals característiques del sistema jurídic del poble mixtec, per Francisco López Bárcenas.

Tal com assenyala Marco Aparicio en la seva presentació "Les reivindicacions dels pobles indígenes s'han hagut d'adaptar al llenguatge de l'hegemonia liberal, d'una concreta concepció de la política i del Dret. En aquesta adaptació s'ha anat transitant per aspectes segmentats de la lliure conformació com a pobles. Així, s'ha reclamat el dret a la terra, al territori, a l'accés als recursos naturals, a la consulta prèvia, lliure i informada, a les formes pròpies d'organització i de decisió –el dret al propi Dret–. Aquestes parcialitats de la lliure determinació han emergit enfront d'amenaques concretes exercides per poders privats, i per l'Estat [...] En el seu conjunt, l'autodeterminació política s'ha vist ofegada en el mar de la uniformitat individualitzadora, on el col·lectiu només es pot contenir i representar a través de l'Estat o, a tot estirar, a través de formes polítiques subestatals infraordenades".

En aquest marc les reflexions que es proposen en aquesta publicació tenen com a objectiu moure la comprensió de les reivindicacions dels pobles indígenes cap a posicions que expressin el conflicte però que siguin capaces d'albergar al mateix temps el diàleg, la negociació, l'acord.

Aquest llibre és fruit de la col·laboració d'EntrePobles i l'Observatori DESC que, en el marc del projecte "Les dones indígenes i camperoles protagonistes en la construcció de l'Estat plurinacional a través de la defensa i promoció dels drets col·lectius i de les dones indígenes a Equador", amb el suport de l'Agència Catalana de

Cooperació al Desenvolupament, col·laborem amb el moviment indígena d'aquest país andí, segons la seva pròpia estratègia d'enfortiment organitzatiu i capacitat d'incidència.

Dins d'aquesta estratègia de cooperació amb el moviment indígena equatorià destaquem especialment l'organització de les dones indígenes per la seva participació política –tant en l'intern, com en la representació externa del moviment–, la incidència política per a la defensa dels seus drets, i el enfortiment de la justícia indígena, reconeguda formalment per la Constitució equatoriana, però lluny encara d'estar consolidada a la pràctica. I especialment es prioritza el desenvolupament de l'enfocament de gènere en les instàncies i els procediments d'aquesta justícia indígena.

Fruit d'aquest procés hem volgut promoure aquesta publicació que recull veus diferents al voltant de la Justícia Indígena en diverses regions d'Abya Yala i des de diferents enfocaments, aportant una actualització dels diversos debats existents, feta des de dins del moviment, i apropant-nos a una altra expressió teòrica i pràctica de la legalitat, no prou coneguda que ens ajuda a relativitzar els nostres conceptes i categories eurocèntriques, i ens endinsa en el coneixement i el reconeixement del pluralisme jurídic, tal com assenyala Marco Aparicio en la presentació. 🧠

ENS POTS TROBAR A

ANDALUSIA

■ C/ José Mª Moreno Galván, 18, Bl.K - 2° B
41003 Sevilla · T. 616 564 551

✉ ep.andalucia@entrepueblos.org

📘 entrepueblos.sevilla

ASTÚRIES

✉ ep.asturies@entrepueblos.org

CASTELLA-LA MANXA

✉ ep.castillalmancha@entrepueblos.org

CASTELLA I LLEÓ

✉ ep.valladolid@entrepueblos.org

✉ ep.burgos@entrepueblos.org

✉ ep.zamora@entrepueblos.org

✉ ep.cyl@entrepueblos.org

✉ ep.palencia@entrepueblos.org

🌐 entrepueblosvalladolid.wordpress.com

📘 entrepueblosencastillayleon

🐦 @EntrepueblosV

CATALUNYA

■ C/ August 21, entl. 1a · 43003 Tarragona

■ C/ Raiers 13 · 25500 La Pobra de Segur
(Lleida)

■ Av. Meridiana 32, ent. 2^a (esc. B)
08018 Barcelona

✉ penedes@entrepueblos.org

🌐 entrepuebспенedes.wordpress.com

🌐 entrepueblosbarcelona.wordpress.com

@EntrePobles_Tgn

📘 EntrePobles-Camp-de-Tarragona

📘 EntrepueblosPenedes

COMUNITAT DE MADRID

✉ ep.madrid@entrepueblos.org

📘 EntrepueblosMadrid

EUSKAL HERRIA

✉ herriarte@gmail.com

ILLES BALEARS

■ C/ Carme, 6 · 07701 Maó (Menorca)

✉ mallorca@entrepueblos.org

📘 EntrePobles-Mallorca

LA RIOJA

■ Apdo. 1.327 · 26080 Logroño

PAÍS VALENCIÀ

■ C/ Sant Isidre 9 · 03803 Alcoi

■ C/ Venezuela 1 · 03610 Petrer

■ Paratge Sant Josep. C. Pipa 7
12600 Vall d'Uixó (Castelló)

✉ paisvalencia@entrepueblos.org

✉ alacant@entrepueblos.org

🌐 entrepueblosalacant.wordpress.com

📘 EntrepueblosPaisValencia

REGIÓ DE MURCIA

✉ marcuba3@gmail.com

APORTACIONS ECONÒMIQUES

IBAN (ES05) Triodos Bank (1491) Oficina (0001) Núm. c.c. (21-3000079938) • Avinguda Diagonal, 418, 08037 Barcelona

EntrePobles - BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sol·licitud d'ingrés com a soci/sòcia

Nom i cognoms .....

NIF * .....

Data de naixement .....

Adreça .....

C.P. .... Població .....

Telèfon .... Professió .....

Adreça electrònica .....

Quota anual ..... 75 € ó ..... €

Si tens dificultats econòmiques posa't en contacte per flexibilitzar la teva aportació.

EntrePobles recomana fixar-la en el 0,7% del salari.

Ordre de pagament per a l'entitat bancària

Banc / Caixa .....

NÚMERO DE COMPTE - IBAN									
IBAN	ENTITAT	SUCURSAL	D.C.	NÚM. CUENTA					

Sol·licito que fins nou avis, carreguin al meu compte o llibreta els rebuts que periòdicament els presentarà a nom meu **EntrePobles**

Nom i cognoms .....

Adreça .....

C.P. .... Població .....

Firma

*NIF imprescindible per a desgravament en l'IRPF.

Avis legal: De conformitat amb el Reglament (UE) 2016/679 del Parlament Europeu i del Consell de 27 d'abril de 2016 ("RGPD"), l'associació EntrePobles/EntrePobles/Entrepobos/Herriarte es fa responsable i garanteix la confidencialitat i seguretat en el tractament de les dades de caràcter personal, que s'utilitzaran únicament per poder formalitzar la inscripció i rebre la informació com a soci/a, i no se cediran a tercers en cap cas. Es pot exercir el dret d'accés, rectificació, supressió, portabilitat, limitació i/o oposició al tractament, mitjançant la nostra adreça postal (Av. Meridiana, 30-32, esc B, entresòl 2a, 08018 Barcelona).